

Ky dokument nuk është prova. Prova janë bajtët e ruajtur: HTML-ja e faqes, pamja e saj, dhe zinxhiri i hash-eve që i lidh. Kjo dëshmi është paraqitja e tyre, e prodhuar automatikisht. Verifikohet me kodin më poshtë **pa na pyetur ne**.

ARTIKULLI

TITULLI	Qytetërimi i parë në Europë - Kush ishin minoanët dhe çfarë ndodhi me ta?
ADRESA	https://www.syri.net/trashegimi/920159/kush-ishin-minoanet-dhe-cfare-ndodhi-me-ta/
BURIMI	syri.net
GJENDJA	online

KOHA

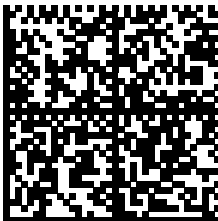
KAPUR NGA NE	30 shtator 2026, 12:28:04 UTC <i>Dritarja jonë e pasigurisë: ± 300 s — intervali me të cilin e kontrollojmë këtë burim.</i>
DEKLARUAR NGA PORTALI	30 shtator 2026, 12:02:34 UTC <i>Koha e deklaruar vjen nga pala që po vlerësohet. Ora jonë nuk preket prej saj, dhe të dyja shfaqen këtu të ndara.</i>

HASH-ET · SHA-256

PËRMBAJTJA	568b0a2861ca7e18672f112c3af1c586f7322af6b523dcbbb1dd17c12b829f2e
TEKSTI	d1f7000ec8f5a4b6fa287b00293989ceefc77ce3932db7d27478b42825858fd1
PAMJA	77543997e4aa6ea9586a639b630969252712ce1ac70a9d9aa17e4e97097f15b9

ZINXHIRI I PROVËS

KJO HYRJE	6ff2c0bd865ca57e444233e30e4e4cc95a9b1e29a43d874ff7c70f81e85aa414
E MËPARSHMJA	—
RRËNJA MERKLE	4b9b033e36153e1439fb21565f6b20a5e638c8f9890533c32599002d9d8e6dc3
ANKORIMI	submitted — dërguar, ende pa bllok <i>Deri te blloku, kjo provon integritetin, jo kohën.</i>

SKANOJE PËR TA VERIFIKUAR

Kodi të nxjerr te eksploruesi i STAMLES. Ai regjistër nuk është yni: nëse serveri ynë bie nesër, vula mbetet aty ku është.

Faqja tregon njërën nga tri gjendjet — **nuk u gjet**, **në radhë**, ose **e konfirmuar** me bllokun, rrënjën Merkle dhe transaksionin në Polygon. Krahazo hash-in që gjen atje me atë të shtypur më lart: nëse përputhen, kjo kapje ekzistonte para asaj ore, dhe ne nuk mund ta kishim ndryshuar pas saj.

<https://scan.stamles.eu/verify/6ff2c0bd865ca57e444233e30e4e4cc95a9b1e29a43d874ff7c70f81e85aa414>

PAMJA E FAQES

Renderuar nga HTML-ja jonë e ruajtur, jo nga rrjeti. **Riprodhon kopjen tonë, jo pamjen e atëhershme:** stilet dhe imazhet e largëta mund të mos ekzistojnë më ose të kenë ndryshuar.

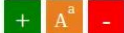
Motori: chromium-stored+assets · dritarja 1280×1024 px

ENDRIT REKA Prova e qëndrueshmërisë
institucionale të Shqipërisë**NIKOLA KEDHI**Kontrata e Dinjitetit: Ose e
shpëtojme bashkë Shqipërinë,
ose e humbim përgjithmonë

Kush ishin minoanët dhe çfarë ndodhi me ta?

14:02, 30/09/2026

ZMADHO TEKSTIN

Minoanët konsiderohen gjerësisht si qytetërimi i parë i zhvilluar i Europës. Për mijëra vjet, ata e shndërruan Kretën nga një ishull me komunitete të vogla bujqësore në një shoqëri të lulëzuar të epokës së bronzit, të njohur për pallatet madhështore, artin dhe rrjetet e gjera tregtare.

Besohet se bujqit e parë mbërritën në Kretë rreth vitit 7000 para Krishtit, thotë Nicoletta Momigliano, profesore e studimeve të Egjeut në Universitetin e Bristolit. "Ata u shpërngulën dhe u vendosën përgjithmonë atje nga Turqia jugore ose Siria veriore."

Toka pjellore, përmasat dhe izolimi i Kretës nga pjesa tjetër e Mesdheut e bënë ishullin një vend tërheqës për banorët e rinj. Midis viteve 3100 para Krishtit dhe 1700 para Krishtit, komunitetet bujqësore të Kretës u zgjeruan dhe ndërtuan qendra pallatesh në Knosos dhe Festos. Gjatë 600 viteve që pasuan, minoanët bënë përparime të mëdha kulturore dhe artistike, ndërsa qytetërimi u përhap edhe në pjesë të tjera të Mesdheut lindor.

Megjithatë, një seri fatkeqësish natyrore dhe kërcënime nga Greqia kontinentale çuan përfundimisht në zhdukjen e qytetërimit minoan. Ja si u zhvillua dhe lulëzoi ky qytetërim, para se të fillonte rënia e tij.

Minoanët e parë

më të lexuarat

Ku ndodhen gjurmët më të vjetra të këmbëve në botë?

Kuptimi i fshehtë i kafkave me krahë në gurët e vjetër të varreve

Kush ishin minoanët dhe çfarë ndodhi me ta?

Banorët e parë u vendosën në Knosos dhe në zonat përreth tij, rreth 5 km në brendësi nga bregdeti verior i Kretës, thotë Jan Driessen, profesor emeritus i arkeologjisë mesdhetare në UCLouvain. Knosos u bë qendra e qytetërimit minoan dhe shpesh përshkruhet si qyteti më i vjetër i Europës.

"Besojmë se ata sollën me vete dhi, dele, derra, ullinj, grurë, drithëra dhe elb", thotë Driessen. Momigliano pajtohet me këtë teori dhe shton se këto kafshë dhe produkte ushqimore "nuk ekzistonin më parë në ishull".

Knososi u rrit në popullsi gjatë shekujve të ardhshëm, ndërsa njerëzit kolonizuan pjesë gjithnjë e më të mëdha të ishullit. Në kulmin e tij, Driessen thotë se Knososi mund të ketë pasur rreth 20 mijë banorë.

Si u zhvilluan minoanët

Minoanët arritën të rriteshin dhe të përparonin falë përmasave dhe peizazhit të larmishëm të Kretës, thotë Driessen. Kreta është ishulli më i madh i Greqisë dhe i pesti më i madh në Detin Mesdhe. Përmasat e ishullit, vargmalet e larta dhe pozicioni midis Europës dhe Afrikës krijojnë mikroklima të ndryshme, thotë Momigliano. Këto kushte të larmishme i siguruan Kretës burime që mungonin në ishuj më të vegjël, si Santorini. Klima gjithashtu u mundësoi bujqve minoanë të kultivonin drithëra, ullinj dhe rrush.

Në fillim të epokës së bronzit, minoanët tregtonin me ishujt fqinjë të Cikladeve dhe me zona të tjera të Egjeut. Rrjetet e tyre tregtare u shtrinë më pas në Greqinë kontinentale dhe në Turqinë e sotme, si edhe në Egjiptin e lashtë dhe pjesë të Mesdheut lindor, përfshirë Sirinë dhe Libanin e sotëm. Meqë nuk kishin lëndë të para si bakri dhe kallaji për prodhimin e bronzit, minoanët i siguronin këto metale përmes tregtisë, shton Driessen. Ata u vendosën gjithashtu në ishujt fqinjë përgjatë Egjeut.

"Duhet të kenë pasur shumë anije, sepse kishin kontakte me njerëzit në të gjithë Mesdheun lindor", thotë Momigliano. "Në atë kohë, Egjipti ishte një qytetërim më i zhvilluar, ndaj mund të ketë ndikuar në zhvillimin e Kretës", thotë ajo, duke përmendur shkrimin si një shembull. "Sistemi i shkrimit që përdorej në ishullin e Kretës nuk u shpik në mënyrë të pavarur."

Si ishte jeta e minoanëve?

Në të gjithë Kretën ndodhen gjashtë qendra të mëdha pallatesh minoane, të cilat janë pjesë e trashëgimisë botërore të UNESCO-s: Knososi, Festosi, Malia, Zakrosi, Zominthosi dhe Kidonia. Në pallate mbledheshin banorët për t'u lutur, për të krijuar art, për të marrë furnizime, për të parë aktivitete sportive dhe për të qenë pjesë e komunitetit. Në pallate zhvilloheshin edhe festa të përbashkëta, ku anëtarët e komunitetit shoqëroheshin me njëri-tjetrin. "Ato u ndërtuan rreth vitit

2000 para Krishtit", thotë Momigliano. "Është thënë se ishin një kombinim i Pallatit të Bakingamit, Whitehall-it, Westminster-it dhe Wembley-t."

Arkeologët kanë gjetur gjithashtu dëshmi të shkruara se minoanët mbanin shënime për mallrat dhe njerëzit që hynin në pallate, shpjegon Momigliano.

"Kanë gjetur mijëra kupa dhe magazina për produkte si vera, drithërat dhe vaji i ullirit", thotë Driessen. "Kjo nuk ishte për disa familje, ndaj ka shumë gjasa që njerëzit të mbledheshin për festa dhe të deheshin."

Minoanët i zbukuronin ndërtesat e tyre me ngjyra të gjalla, "në një mënyrë që kremtonte njerëzimin", thotë Driessen. "Egjiptianët krijojnë art për të vdekurit, ndërsa në Kretë arti krijohej për të gjallët, me shumë lule, peizazhe dhe njerëz që duket se po e shijojnë jetën."

Tekstilet dhe vazot tregtoheshin në të gjithë Mesdheun. Sipas Driessen-it, madje edhe "varret egjiptiane u ndikuan nga modelet minoane". Ai i përshkruan minoanët gjithashtu si pionierë në përshtatjen e arkitekturës dhe të komuniteteve me peizazhin përreth. Ndërsa egjiptianët dhe mesopotamët banonin kryesisht në zona të sheshta, minoanët ndërtonin godina, ndonjëherë me dy ose tri kate, në shpatet e kodrave.

Meqë Kreta ndodhet mbi Harkun aktiv Helenik, minoanët përjetonin shumë tërmete, të cilat shkatërronin rregullisht ndërtesat e tyre. Por ata mësuan gjithashtu të ndërtonin struktura më të qëndrueshme, sisteme të ndërlikuara hidraulike dhe sisteme natyrore për ftohje dhe ndriçim.

"Ne kemi dëshmi arkeologjike për një varg të pandërprerë tërmetesh që e goditën këtë shoqëri", thotë Driessen. "Por çdo herë ata rindërtonin dhe përpiqeshin të gjenin mënyra për ta bërë arkitekturën e tyre më rezistente."

Si përfundoi qytetërimi minoan?

Në fund, qytetërimi minoan u dobësua nga një kombinim fatkeqësish natyrore dhe pushtimesh nga jashtë. Përveç tërmeteve të shpeshta, rreth vitit 1600 para Krishtit ndodhi një nga shpërthimet më të fuqishme vullkanike të historisë njerëzore, në ishullin e Therës, që sot njihet si Santorini. Shpërthimi mbuloi Kretën me hi dhe shkaktoi cuname që goditën bregdetin e saj verior.

Hiri vullkanik është i dëmshëm për njerëzit dhe kafshët, veçanërisht për bagëtitë që ushqehen me bimësi të ndotur. Ai mund të mbulojë edhe të mbjellat dhe vreshtat, duke penguar fotosintezën. "Duhet të ketë qenë një ngjarje tronditëse për të gjithë botën e asaj kohe", thotë Driessen. "Nuk ishte fundi i qytetërimit minoan, por shkaktoi një efekt zinxhir."

Pas shpërthimit në Therë, Momigliano beson se në Kretë ndodhi një ndryshim dinastik. Me dobësimin e minoanëve, besohet se mikenasit nga Greqia kontinentale e vunë Kretën në shënjestër, dogjën pallatet minoane dhe morën kontrollin e Knososit. "Rreth vitit 1450 para Krishtit, në Kretë u vendos një qytetërim i ri", thotë Driessen.

Më pas, mikenasit i detyruan minoanët e mbetur të përshtatnin sistemet e tyre të shkrimit dhe morën kontrollin politik dhe administrativ të pallateve dhe të tregtisë. Linearja B, një përshtatje e shkrimit të hershëm minoan Linearja A, e përdorur për të shkruar greqishten, u bë sistemi administrativ i shkrimit në Knosos.

© SYRI.net

Lexo edhe:

Kuptimi i fshehtë i kafkave me krahë në gurët e vjetër të varreve

Ku ndodhen gjurmët më të vjetra të këmbëve në botë?

SYRI TV/ Zbulim i ri arkeologjik në Memaliaj, gjejen dy mozaikë në një vendbanim

TË NGJASHME

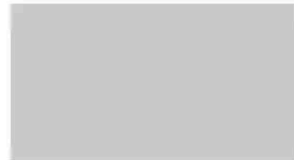
Tërësisht i panjohur - Qyteti romak zbulohet në Austrinë e Poshtme

Çfarë ndodhi me fëmijët e Kleopatrës dhe Mark Antonit?

A i përkiste kjo unazë Ponc Pilatit?

'Kodi i fshehtë' i Piramidës së Madhe? Studimi i ri pretendon se përmasat e saj lidhen me Hënën dhe planetët

Dhoma të fshehura pas varrit të Tutankhamunit?! – Çfarë zbuluan provat e reja

Zgjidhet misteri 1600-vjeçar – Turqia konfirmon ekzistencën e tunelit 9 km nën Shën Sofinë

Matematikani hedh poshtë mitin e lashtë për tempullin e Partenonit

LAJME POLITIKË KRONIKË EKONOMI KOSOVA BOTE KULTURË SHKENCË SPORT JETË-STIL TRASHËGIMI MEDIË ARKIVA

SYRI.net është agjencia më e madhe e lajmeve në Shqipëri, që brenda një kohe të shkurtër është kthyer në lider të informacionit. Në SYRI.net do të gjeni opinionistë më me emër në vendin tonë, investigime dhe lajme që nuk do ti gjeni diku tjetër. Lajmet në SYRI.net janë prodhim i SYRI.net dhe nuk lejohet marrja e tyre pa një komunikim të mëparshëm me redaksinë. Ju ftojme të klikoni dhe të na shkruani sa herë që ju mendoni se duhet. Stafi i SYRI.net

Për informacione info@syri.net, për reklama marketing@syri.net